

Breyting á aðalskipulagi Vesturbyggðar 2006-2018

Vegna legu Örlygshafnarveggar um Hvallátur

Skipulags- og matslýsing
02.04.2020

Efnisyfirlit

1. Inngangur	3
2. Efni og umfang skipulagsbreytingar	5
3. Fyrirliggjandi stefna og aðrar áætlanir	5
4. Staðhættir og umhverfisaðstæður	7
5. Umfjöllun um kosti	7
6. Áhrifa- og umhverfisþættir	7
7. Viðmið	7
8. Öflun upplýsinga og aðferðarfræði	9
9. Kynning og samráð	9
10. Verklag og tímaáætlun	9
11. Heimildarskrá	10

Myndaskrá:

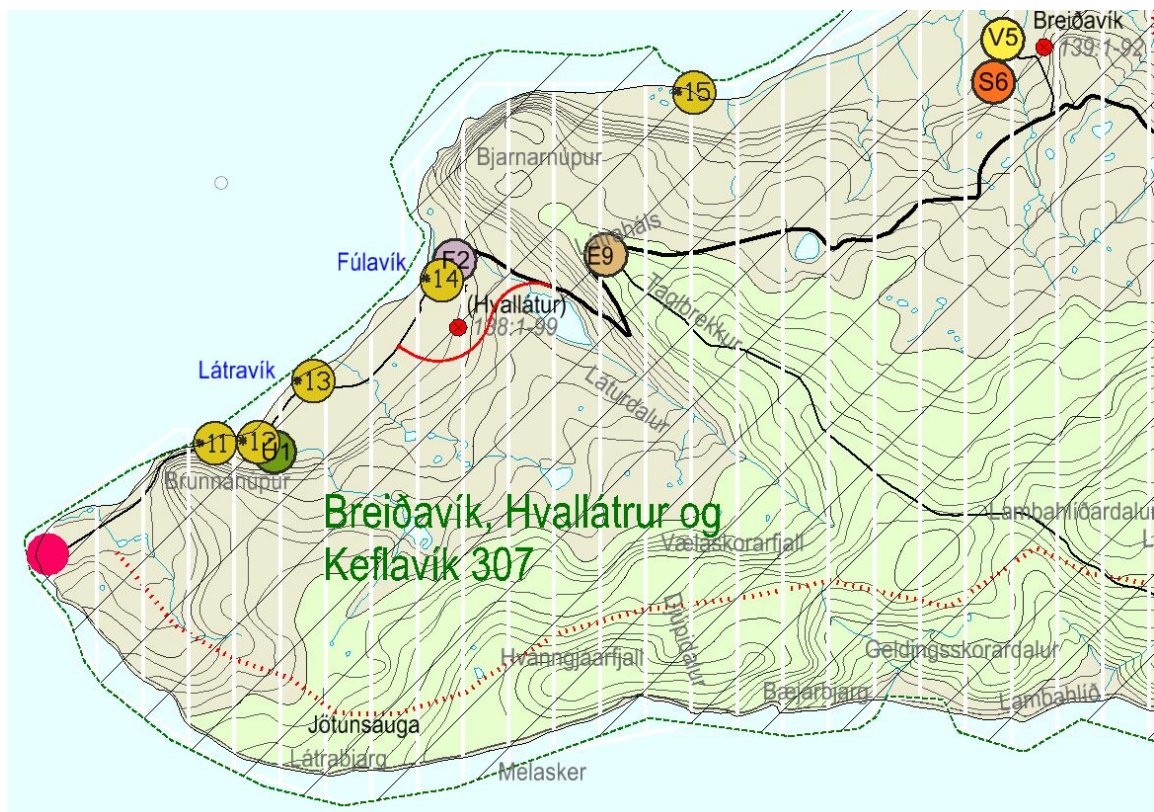
Mynd 1. Hluti sveitarfélagsuppdráttar aðalskipulags Vesturbyggðar 2006-2018, gildandi veglína (svört) og tillaga að nýrri veglínu (rauð) sunnan af Hvallátrum eru sýndar á uppdrættinum	3
Mynd 2. Gildandi deiliskipulag Látrabjargs, teikning nr. S-3 (BAARK). Til stendur að breyta legu nýs tengivegar.	4
Mynd 3. Yfirlitsmynd sem sýnir samanburð á veglínu í gildandi deiliskipulagi Látrabjargs (svört) og fyrirhugaða breytta veglínu (rauð)	4
Mynd 4. Hluti gildandi aðalskipulags Vesturbyggðar 2006-2018.	6
Mynd 5. Mörk friðlýsta svæðisins (Umhverfisstofnun, 2019).	6

1. Inngangur

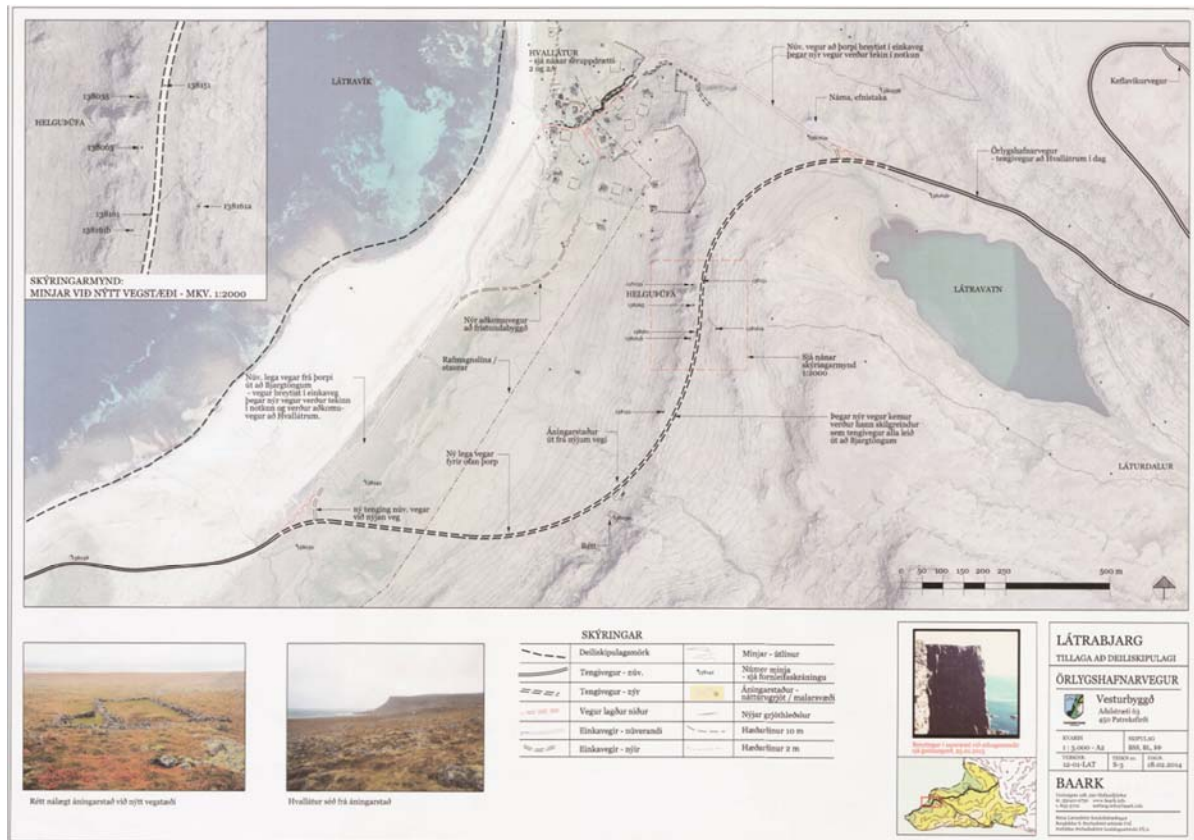
Að beiðni Vegagerðarinnar hefur Sveitarfélagið Vesturbyggð ákveðið að gera breytingu á Aðalskipulagi Vesturbyggðar 2006-2018 vegna breytingar á legu Örlygshafnarvegur nr. 612 sunnan af Hvallátrum. Um er að ræða breytingu á veginum sem í dag liggur í gegnum sumarhúsaþyrpingu við Hvallátur og skapar hættu og ónæði fyrir íbúa og vegfarendur, sem hefur fjölgað ört undanfarin ár.

Til stendur að færa veginn suður fyrir Hvallátur á 1,7 km löngum kafla. Breytingin fellur undir lög um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000, viðauka 1, lið 10.09: Nýir tveggja akreina vegir styttri en 10 km í þéttbýli. *Nýir vegir utan þéttbýlis á verndarsvæðum. Enduruppbygging vega utan þéttbýlis á verndarsvæðum*, sem fellur í B flokk þar sem tilgreindar eru þær áætlanir sem kunna að hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif og metið er í hverju tilviki fyrir sig með tilliti til eðlis, umfangs, og staðsetningar hvort háðar skuli mati á umhverfisáhrifum. Hönnunar- og tæknideild Vegagerðarinnar hefur kannað matsskyldu vegna vegaframkvæmda við Örlygshafnarveg og unnið kynningarskýrslu (Vegagerðin, 2020).

Við Hvallátur er sumarhúsaþyrping sem samanstendur af 11 húsum, nokkrum uppgerðum eldri húsum og nýrri bjálkahúsum. Í deiliskipulagi Látrabjargs frá árinu 2015 er lega vegarins sýnd fyrir sunnan Hvallátur (sjá mynd 2). Í deiliskipulaginu kemur fram að færsla vegarins suður fyrir byggðina sé mikilvæg en í dag liggur hann í gegnum þyrpinguna. Samhliða breytingu á aðalskipulagi er fyrirhugað að gera breytingu á deiliskipulagi Látrabjargs vegna breytingar sem orðið hafa á legu Örlygshafnarvegur í hönnunarferli.

Mynd 1. Hluti sveitarfélagsuppráttar aðalskipulags Vesturbyggðar 2006-2018, gildandi veglína (svört) og tillaga að nýrri veglínu (rauð) sunnan af Hvallátrum eru sýndar á upprættinum.

Mynd 2. Gildandi deiliskipulag Látrabjargs, teikning nr. S-3 (BAARK). Til stendur að breyta legu nýs tengivegar.

Deiliskipulagið frá 2015 er í ósamræmi við gildandi aðalskipulag, og er fyrirhuguð breyting á aðalskipulagi liður í að leiðrétta misræmi þarna á milli.

Þar sem um nýjan veg utan þéttbýlis á verndarsvæði er að ræða falla framkvæmdir sem breytingin fjallar um í B-flokk 1. viðauka laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 (liður 10.09). Því skal það metið hvort framkvæmdirnar skulu háðar mati á umhverfisáhrifum skv. lögunum. Kanna þarf matskyldu vegna nýrra vega utan þéttbýlis á verndarsvæðum og á svæðum á náttúruminjaskrá (sjá viðauka 1. liður 10.09

Mynd 3. Yfirlitsmynd sem sýnir samanburð á veglínu í gildandi deiliskipulagi Látrabjargs (svört) og fyrirhugaða breytta veglínu (rauð).

og viðauka 2, liður 1. i. *Stærð og umfang framkvæmdar* og liður 2. iii. a) en vegurinn liggur á svæði sem er á náttúruminjaskrá undir aðrar náttúruminjar.

2. Efni og umfang skipulagsbreytingar.

Aðalskipulagsbreytingin felst í því að fyrirhugað er að breyta veglínu Örlygshafnarvegur nr. 612 og færa hann suður fyrir sumarhúsabyrpingu að Hvallátrum, til samræmingar við núgildandi deiliskipulagi Látrabjargs sem samþykkt var árið 2015, en þar er gert ráð fyrir færslu veglínunnar suður fyrir Hvallátur. Samhliða verður gerð breyting á deiliskipulagi Látrabjargs þar sem veglínu nýja vegkaflans er breytt lítillaga, vegna breytinga sem hafa orðið við frumhönnun vegarins, m.a. vegna snjóþyngsla (sjá mynd 3). Verður fjallað nánar um helstu framkvæmdaþætti eins og veglínu, efnisþörf og skeringar í breytingu á deiliskipulaginu og gerð grein fyrir nauðsynlegum leyfum vegna vegaframkvæmda, helstu umhverfisáhrifum og ef þörf er á að greina frá vöktun umhverfisáhrifa vegna breyttrar veglínu.

3. Fyrirliggjandi stefna og aðrar áætlanir

Aðalskipulag Vesturbyggðar var staðfest 15. september 2006. Samkvæmt skipulaginu er svæðið skilgreint sem landbúnaðarsvæði. Vegurinn liggur um svæði sem er nr. 307 undir aðrar náttúruminjar á náttúruminjaskrá: *Breiðavík, Hvallátrar og Keflavík, Vesturbyggð (áður Rauðasandshr.), V-Barðastrandasýslu. (1)*. Um svæðið segir í náttúruminjaskrá:

307. *Breiðavík, Hvallátrar og Keflavík, Vesturbyggð (áður Rauðasandshr.), V-Barðastrandasýslu. (1)* Svæðið markast af línu úr Stöð í Keflavík, um Kjöl (385 m y.s.), þaðan bein lína í Kóngshæð (402 m y.s.) og í Landamerkjahlein við Breið milli Breiðuvíkur og Vatnsdalsbótar. Látrabjarg, Bæjarbjarg, Breiðavíkurbjarg og Keflavíkurbjarg. (2) Stórkostleg fuglabjörg, hin mestu við Norður-Atlantshaf. Vel grónar bjargbrúnir og heiðar. Fjöldi þjóðminja.¹

¹ <https://www.ust.is/nattura/natturuverndarsvaedi/natturuminjaskra/vestfirdir/>

Mynd 4. Hluti gildandi aðalskipulags Vesturbyggðar 2006-2018.

Frá árinu 2011 hefur Umhverfisstofnun unnið að undirbúningi friðlýsingar Látrabjargs. Þann 9. desember 2019 vísaði Umhverfisstofnun friðlýsingu Látrabjargs til umhverfis- og auðlindaráðherra með vísan til 39. gr. laga um náttúruvernd nr. 60/2013 þar sem lagt var til að um 9,7 km² hluti Látrabjargs verði friðlýstur sem friðland, sjá mynd 6.

Mynd 5. Mörk friðlýsta svæðisins (Umhverfisstofnun, 2019).

4. Staðhættir og umhverfisaðstæður

Sveitarfélagið Vesturbyggð er á sunnanverðum Vestfjörðum og varð til við sameiningu Barðastrandahrepps, Bíldudalshrepps, Patrekshrepps og Rauðasandshrepps árið 1994. Innan sveitarfélagsins eru tveir þéttbýlisstaðir, Bíldudalur og Patreksfjörður, auk nokkurra minni byggðarkjarna. Miklar breytingar hafa orðið á atvinnuháttum í Vesturbyggð á undanförunum árum og íbúapróun hefur verið nokkuð sveiflukennd. Samkvæmt upplýsingum frá Hagstofunni voru þeir flestir við stofnun sveitarfélagsins, tæplega 1.400 og fæstir 2011 þegar íbúafjöldinn fór niður í 890. Íbúum tók að fjölga á ný upp úr því og náðu hámarki árið 2017 en þá voru íbúar 1.030. Þeim hefur tekið að fækka á ný, niður í 1.024 árið 2018 og 998 í upphafi árs 2019.

Landbúnaður hefur dregist saman og aðrar atvinnugreinar komið í staðinn, svo sem fiskeldi og þjónusta við ferðamenn. Látrabjarg er einn vinsælasti ferðamannastaður Vestfjarða og þar er uppbygging þjónustu og innviða nauðsynleg og henni fylgja mörg tækifæri. Látrabjarg er aðgengilegt frá náttúrunnar hendi og vel til þess fallið að taka á móti fjölda ferðamanna.

Svæðið sem fyrirhuguð breyting nær til var fornleifaskráð af Birnu Lárusdóttur og Sólveigu Guðmundsdóttur Beck árið 2013. Nokkuð er af skráðum minjum í grennd við veglínuna sem nauðsynlegt er að taka fyllsta tillit til við framkvæmdir og verður haft samráð við Minjastofnun Íslands við deiliskipulagsgerð og á framkvæmdatíma.

5. Umfjöllun um kosti

Við mat á umhverfisáhrifum áætlunarinnar verður gerður samanburður við núllkost, þ.e. óbreytta veglínu eins og hún er sýnd í gildandi aðalskipulagi og deiliskipulagi Látrabjargs.

6. Áhrifa- og umhverfispættir

Eftirfarandi umhverfispættir eru taldir geta orðið fyrir áhrifum af völdum færslu veglínunnar og eru þeir sömu og metnir voru í tengslum við gerð deiliskipulags Látrabjargs.

- Samfélag (atvinnulíf, samgöngur, heilsa og öryggi og ferðamennska (slysaætta)
- Menningarminjar (fornleifar og náttúruvinnur)
- Landslag (sjónræn áhrif)
- Jarðvegur (gróður, jarðmyndanir)
- Landnotkun

Í umhverfisskýrslu verður fjallað um hugsanleg áhrif breytingarinnar á þessa umhverfispætti. Val á umhverfispáttum byggist á mati á umhverfisáhrifum skipulagsbreytingarinnar og á frekari greiningu á því hvaða þættir umhverfisins gætu orðið fyrir áhrifum vegna breytingar þessarar á áætluninni. Ef í ljós kemur að umhverfisáhrif á einhvern af áðurtöldum þáttum séu talin veruleg verða mögulegar mótvægisáðgerðir og/eða vöktun lagðar til.

7. Viðmið

Forsendur við mat á umhverfisáhrifum verða byggðar á þremur meginþáttum:

- Viðmið í lögum og reglugerðum, stefnumótun stjórnvalda og skuldbindingar á alþjóðavísu.
- Greining sérfræðinga á einkennum áhrifa á einstaka umhverfispætti.
- Umsagnir og athugasemdir lögboðinna umsagnaraðila, hagsmunaaðila og almennings, sem kunna að liggja fyrir, sbr. kafla um kynningu og samráð.

Við mat á vægi áhrifa á einstaka umhverfisþætti verður stuðst við tiltekin viðmið s.s. stefnumörkun stjórnvalda, alþjóðasamninga, lög og reglugerðir. Í töflu 1 eru tekin saman þau umhverfisviðmið sem lögð eru til grundvallar umhverfismati á deiliskipulaginu. Umhverfisviðmið eru notuð sem mælikvarði eða vísir til að meta einkenni og vægi þeirra áhrifa sem deiliskipulagstillagan hefur í för með sér.

Umhverfisþættir	Umhverfisviðmið
Fornleifar og menningarminjar	Fornminjar (forngrípir og fornminjar), skv. 3. gr laga um menningarminjar nr. 80/2012. Fornleifar teljast hvers kyns mannvistarleifar, á landi, í jörðu, í jökli, sjó eða vatni, sem menn hafa gert eða mannaverk eru á og eru 100 ára og eldri. Skv. 1. gr sömu laga, sem ná einnig til staða sem tengjast menningarsögu, teljast menningarminjar ummerki um sögu þjóðarinnar, svo sem fornminjar, menningar- og búsetulandslag, kirkjugrípir og minningarmörk, hús og önnur mannvirki, skip og bátar, samgöngutæki, listmunir og nytjahlutir, svo og myndir og aðrar heimildir um menningarsögu þjóðarinnar. Lögin ná einnig til staða sem tengjast menningarsögu.
Dýralíf	Válisti Náttúrufræðistofnunar Íslands um fugla og spendýr. 6 gr. laga nr. 64/1994 um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum. Lög nr. 60/2013 um náttúruvernd.
Gróður og jarðvegur	Válisti Náttúrufræðistofnunar Íslands fyrir plöntur. Listi yfir friðlýstar plöntur skv. auglýsingu um friðlýsingu nokkurra plöntutegunda, Stj.tíð. B, nr. 184/1978. Lög um náttúruvernd nr. 60/2013 Velferð til framtíðar. Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi. Stefnunarmörkun til 2020- II. Kafla nr. 7-9 og Velferð til framtíðar. Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi. Áherslur 2010-2013- sjá kafla 12 um sjálfbæra gróðurnýtingu og endurheimt landgæða.
Jarðmyndanir	3 gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd (verndun jarðmyndana sem eru sérstakar eða einstakar á lands- eða heimsvísu). Velferð til framtíðar. Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi, stefnumörkun til 2020. Sjá kafla um vernd sérstæðra jarðmyndana. Markmið er að fjölbreytni jarðmyndana verði varðveitt með því að vernda þær sem eru sérstakar eða einstakar á landsvísu.
Samfélag	Velferð til framtíðar. Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi. Stefnunarmörkun til 2020. Sjá kafla um atvinnuvegi og samfélagsþætti, samgöngur.
Landslag og sjónræn áhrif	Sérstaða/fágæti landslags út frá vísbendingum í 57. gr. laga um náttúruvernd, og 3. gr sömu laga um að varðveita landslag sem er sérstætt eða fágætt eða sérlega verðmætt vegna fagurfræðilegs og/eða menningarlegs gildis. Verndargildi skv. náttúruminjasrá. Megineinkenni landslags, s.s. ósnortið/náttúrulegt yfirbragð landslags, form, litauðgi, fjölbreytni og heildstæði landslags. Langtímaáætlun Vegagerðarinnar um námufrágang 2004-2018.

Tafla 1. Umhverfisviðmið sem höfð verða til hliðsjónar við gerð umhverfisskýrslu

Við matið verður notast við eftirfarandi skilgreiningar á vægi áhrifa:

Vægi áhrifa		Skýring
Jákvæð	+	Jákvæð áhrif á umhverfispátt
Óveruleg	0	Óveruleg áhrif á umhverfispátt
Neikvæð	-	Neikvæð áhrif á umhverfispátt

Tafla 2. Skilgreining á vægi áhrifa við umhverfismat deiliskipulagsins.

8. Öflun upplýsinga og aðferðarfræði

Við mat á umhverfisáhrifum verður sem fyrr segir unnið eftir lögum um umhverfismat áætlana nr. 105/2006 og stuðst við leiðbeiningar Skipulagsstofnunar, annars vegar um umhverfismat áætlana og hins vegar um flokkun umhverfisþátta, viðmið, einkenni og vægi umhverfisáhrifa. Framsetning verður í formi texta og/eða venslataflna. Stuðst verður við fyrirliggjandi upplýsingar um framkvæmdina þ.e. gögn frá Vegagerðinni.

9. Kynning og samráð

Samráð verður haft við Skipulagsstofnun aðrar stofnanir sem hafa sérþekkingu á viðfangsefnum skipulagsins varðandi umfang og áherslur umhverfismats deiliskipulags, eins og lög um umhverfismat áætlana gera ráð fyrir.

Samráð verður haft við Umhverfisstofnun vegna mögulegra raskana á verndarsvæði.

Samráð verður haft við Minjastofnun Íslands vegna minja á svæðinu.

Samráð verður haft við sumarhúsaeigendur að Hvallátrum og aðra íbúa sem telja sig eiga hagsmuna að gæta.

Ef þörf reynist á að hafa samráð við aðra en áður talda aðila verður greint frá því í umhverfisskýrslu.

Skipulags- og matslýsing þessi verður auglýst auk þess sem skipulagstillagan verður auglýst og gefast þá íbúum tækifæri að koma með skriflegar athugasemdir sem sveitarfélaginu ber að svara.

10. Verklag og tímaáætlun

Eftirfarandi eru drög að skipulagsferlinu og tímasetningum birt með fyrirvara um breytingar.

Apríl 2020	↓	Skipulags- og matslýsing send Skipulagsstofnun og öðrum umsagnaraðilum til umsagnar (3 vikur).
Apríl 2020	↓	Skipulags- og matslýsing auglýst með áberandi hætti og aðgengileg á heimasíðu Vesturbyggðar.
Maí 2020	↓	Afgreiðsla sveitarstjórnar á aðalskipulagsbreytingu vegna heimildar til auglýsingar.
Júní-júlí 2020	↓	Auglýsing breytingartillögu (6 vikur).
Júlí 2020	↓	Samþykkt breytingartillögu í skipulags- og umhverfisráði og sveitarstjórn.
Júlí 2020	↓	Samþykkt aðalskipulagsbreyting send Skipulagsstofnun (2 vikur).
Ágúst-september 2020	→	Staðfesting aðalskipulags.

11. Heimildarskrá

1. Aðalskipulag Vesturbyggðar 2006-2018.
2. Birna Lárusdóttir, 2014. Fornleifaskráning. BA-138 Hvallátur/ BA-139 Breiðavík.
3. Lög nr. 105/2006 um umhverfismat áætlana.
4. Lög nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum.
5. Lög nr. 80/2012 um menningarminjar.
6. Lög nr. 60/2013 um náttúruvernd.
7. Lög nr. 64/1994 um vernd friðun og veiðar á villtum fuglum og spendýrum.
8. Náttúrufræðistofnun Íslands 1996. Válisti 1. Plöntur. Náttúrufræðistofnun Íslands. Reykjavík.
9. Náttúrufræðistofnun Íslands 1996. Válisti 1. Plöntur. Náttúrufræðistofnun Íslands. Reykjavík.
10. Náttúrufræðistofnun Íslands 1996. Válisti 2. Fuglar. Náttúrufræðistofnun Íslands. Reykjavík.
11. Náttúruminjaskrá. <https://www.ust.is/nattura/natturuverndarsvaedi/natturuminjaskra/>
12. Skipulagslög nr. 123/2010.
13. Skipulagsstofnun 2005. Leiðbeiningar um flokkun umhverfispátta, viðmið, einkenni og vægi umhverfisáhrifa.
14. Skipulagsstofnun 2007. Leiðbeiningar um umhverfismat áætlana
15. Umhverfisstofnun. 2019. <https://www.ust.is/nattura/fridlysingar/fridlysingar-i-vinnslu/latrabjarg/>
16. Velferð til framtíðar. Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi. Stefnumörkun til 2020, 2002. Umhverfisráðuneytið.
17. Velferð til framtíðar. Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi. Stefnumörkun til 2020, 2002. Umhverfisráðuneytið.
18. Vegagerðin, hönnunar- og tæknideild. 2020. Örlygshafnarvegur (612-03/04) um Hvallátra í Látravík, Vesturbyggð. Kynning vegaframkvæmda.